

REFORM

En alarmerende NOU?

Med bidrag fra: Audun Lysbakken, Iselin Nybø, Marianne Synnes og Mats Kirkebirkeland.

Leder

Jonatan de Koter
Redaktør

Tittelen på vårens Reform er: "En alarmerende NOU?". Da Stoltenbergutvalget ble opprettet, hadde det som formål å forstå hvorfor kjønnsforskjeller i skoleprestasjoner oppstår, i tillegg skulle utvalget finne mulige tiltak for å redusere disse forskjellene. Ifølge rapporten er tallenes tale klar, kjønnsforskjellene er både betydelige og alvorlige. Jenter gjør det bedre enn gutter i alle fag, med unntak av kroppsøving. Ulikhetene er åpenbare, det samme kan ikke sies om årsakene. I løpet av utgaven vil dette temaet belyses av noen av landets fremste og mest innflytelsesrike personer på skole- og utdanningsfeltet.

I denne Reform-utgaven

Alf Prøysens vise om Jørgen Hattemaker brukes av foreningens leder for å illustrere den høye sosiale mobiliteten vi har her til lands. Til tross for at den er mindre kjent, argumenterer Grue Solberg for at den norske drømmen er langt mer reell enn den amerikanske. Mats Kirkebirkeland, medlem av Stoltenbergutvalget, legger frem sine skarpe bemerkninger rundt rapporten han var med på å utarbeide. Han legger ikke

skjul på at jenter gjør det bedre enn gutter i skolen, noe de ifølge Kirkebirkeland alltid har gjort. SV-leder Audun Lysbakken har skrevet et innlegg som taler for at heldagsskole er fremtiden for norsk grunnskole, denne meningen deler han med flertallet av medlemmene i Stoltenbergutvalget. Marianne Synnes, utdanningspolitisk talsperson for Høyre, mener derimot at dette ikke er veien å gå. I sitt innlegg argumenterer hun mot Lysbakken og flertallet i utvalget. Iselin Nybø, forsknings- og høyere utdanningsminister, har innsett alvorlighetsgraden av kjønnsubalansen NOU-en peker på. I sitt innlegg fremmer hun forslag som kan bidra til å gjøre fremtidsutsiktene lysere. I "*Konservatismens hall of fame*" skriver Daniel Lyngseth Fenstad om Høyres grunnlegger Emil Stang d.e., og om hvorfor han fortjener en plass i konservatismens stjernegalleri. Spørsmålene i utgavens quiz er hentet fra femteklassepensum. Redaksjonen har altså snekret sammen en real virkelighetssjekk for dem som tørr å bryne seg på den, kun for de mest vågale sjeler. God lesning!

Den norske drømmen

*Carl Christian Grue Solberg
Leder Høyres Studenterforening Bergen*

Kjære venner, jeg ønsker å innlede med et tekstutdrag fra Alf Prøysens ikoniske sang «Jørgen Hattemaker».

«Ja, fysst så vil je nevne min stilling og min stæinn. Je står og svarver hatter i Salomo sitt læinn. Sjøl bær je navnet Jørgen, så skilnaden er stor, men både je og Salomo kom nakne tel vår jord».

Prøysen maler et illustrerende bilde av to gutter med helt ulike forutsetninger. På tross av de ulike forutsetningene finner Jørgen Hattemaker en trøst:

«Om leiet blir forskjellig frå silkeseng tel strå, vi går mot såmmå paradís og hører harper slå».

Noe av det flotteste ved det norske samfunnet er at behovet for slik trøst som Jørgen beskriver er mindre i Norge enn noe annet sted i verden. I verdens likeste land er ikke Jørgens drøm om et bedre liv henvist til det hinsidige. 11 prosent av landets befolkning klarer i løpet av livet å gå fra den fattigste femtedelen til den rikeste femtedelen av befolkningen. Til sammenlikning er det tilsvarende tallet i USA 7,5 prosent. I USA forblir 42 prosent av amerikanske sønner i samme lavinntektsgruppe som sine fedre. I Norge er tilsvarende tall 28 prosent.

Med andre ord: Den amerikanske drømmen er langt mer reell i Norge enn i USA. En av de viktigste årsakene til dette er at vi over lengre tid har investert i utdanning av det brede lag av befolkningen. Det offentlige sikrer alle lik rett og tilgang til utdanning. Rederens datter går i samme skoleklasse som yrkessjåførens sønn. De konkurrerer om de samme skoleplassene, på de samme gode vilkår. Senere har begge lik mulighet til å ta fagbrev eller høyere utdanning med finansiell støtte fra det offentlige. Systemet sikrer like muligheter for alle.

Siden januar 2018 har Grue Solberg fra Nes i Akershus ledet Høyres Studenterforening i Bergen. Til sommeren fullfører han sitt tredje år på jussen. Foto: Privat.

Til tross for at strukturen sørger for like muligheter, må det innvendes at rederens datter statistisk sett har større sannsynlighet for å lykkes enn det yrkessjåførens sønn har. All tilgjengelig forskning viser at sosioøkonomisk status påvirker mulighetene våre.

Med andre ord, all ulikhet klarer selv ikke det norske systemet å utjevne. Vi må derfor fortsette å arbeide utrettelig for at alle, uavhengig av bakgrunn, skal gis de samme mulighetene til å lykkes. Skal skolen fortsette å utjevne sosiale forskjeller, er det viktigste vi kan gjøre å fortsette å prioritere kunnskapsformidling, tilpasset opplæring og tidlig innsats.

Vi lærer på ulike måter, interesserer oss for ulike ting, og motiveres av ulike motivasjonsfaktorer. Vi må møte den enkelte elev på elevens egne premisser. Både de sterkeste og de svakeste elevene må gis oppgaver tilpasset deres kunnskapsnivå. Lykkes vi med gode individuelle tilpasninger, vil også ulikhetene reduseres. Det som skal være likt, er muligheten til å lykkes. Veien dit er brolagt med ulike virkemidler og individuelle tilpasninger.

Å utdanne en hel befolkning koster penger, men det gjør virkelig også alternativet. Investering i utdanning er god sosialpolitikk, god økonomisk politikk og god næringspolitikk. Det offentlige bør ikke legge seg opp i den enkeltes liv og prioriteringer, men det offentlige bør sørge for at alle har muligheten til å lykkes.

Det, kjære venner, er den norske drømmen.

Jenter har trolig alltid vært «flinkere» på skolen enn gutter

*Mats Kirkebirkeland
Medlem av Stoltenbergutvalget og rådgiver i
tankesmien Civita*

Men det er først nå i det moderne og likestilte norske samfunnet at man ser konsekvensene av det. Tidlig i februar 2019 ble rapporten fra ekspertutvalget om kjønnsforskjeller i skoleprestasjoner (NOU 2019:3) offentliggjort. I denne artikkelen vil jeg presentere hovedfunnene i rapporten, i tillegg til en del momenter, problemstillinger og forslag som ikke har fått like mye oppmerksomhet i debatten i etterkant.

Kirkebirkeland satt i Stoltenbergutvalget som leverte sin rapport til Regjeringen i februar i år. Foto: Civita.

Situasjonsbeskrivelse og historisk utvikling

Fra en rekke land finner man tall så langt tilbake som til tidlig på 1900-tallet som viser at jenter i hele perioden har fått bedre skolekarakterer enn gutter i grunnskolen. Men man kan trolig gå enda lenger tilbake i tid. Ved offentliggjøringen av rapporten fikk til og med utvalgsleder tilsendt en kopi av et gammelt familiebrev fra det første kull av Lillehammers unge piker som fikk ta middelskoleeksamen som privatister, hvor det stod følgende: «Det har gått så meget bedre for småpigern end for gutterne at lærerne skal være rent du af det, og gutterne selv er yderts forbitrede».

Men det var først i etterkrigstiden, da staten konsoliderte grunnskoletilbudet med en felles lov for folkeskolen og oppbygging av Lånekassen, inkludert utbygging av distriktshøyskoler, at man fikk se konsekvensene av at jenter trolig alltid har hatt bedre skoleprestasjoner enn guttene. Like viktig var nok likestillingsrevolusjonen på 1960 og 1970-tallet, hvor kvinnene flommet inn i høyere utdanning. Det samme skjedde i store deler av den vestlige verden.

Fra og med generasjonen født på midten av 1960-tallet og fremover har kvinner kommet i flertall i høyere

utdanning, på tvers av land. Men Norge skiller seg ut, med å være ekstra tidlig ute. Allerede fra kullet født i 1956 har kvinner vært i flertall ved høyere utdanningsinstitusjoner. Tidlig på 2000-tallet var flertallet i den norske voksne befolkningen med høyere utdanning kvinner. I 2011 var det flere kvinner enn menn som fullførte høyere utdanning med mastergrad, og i 2015 var det flere kvinner enn menn som fullførte doktorgrad. Blant unge voksne i alderen 30-39 år er andelen kvinner med høyere utdanning 57 prosent. Tilsvarende andel for menn er 40 prosent. Blant såkalte «elite-studier», med høyt karaktersnitt for å komme inn, som for eksempel jus og medisin, er rundt 65 prosent av de som fullfører studiet kvinner. Godt over 70 prosent av de som fullfører psykologi (profesjon), veterinærmedisin, odontologi og farmasi er kvinner.

En av årsakene er nok at jenter nå får bedre karakterer enn gutter i alle fag, bortsett fra kroppsøving. Kjønnsforskjellene i grunnskolepoeng (karaktersnittet ganget med ti) viser at jentene får mellom 4 og 5 flere poeng enn guttene. Det er 2,5 ganger flere gutter enn jenter i elevgruppen som fikk mindre enn 30 grunnskolepoeng. I motsatt ende av skalaen, altså elevgruppen som fikk 50 eller flere grunnskolepoeng, var det 2,5 ganger flere jenter enn gutter. Nær 70 prosent av de elevene som får spesialundervisning i grunnskolen er gutter.

Årsaksforklaringer

Jenter er altså flinkere på skolen enn gutter. Hvorfor er det slik? Ekspertutvalgets viktigste konklusjon er at vi fremdeles ikke vet hva som er årsakene til kjønnsforskjellene i skoleprestasjoner og utdanning. Kunnskapsgrunnlaget er rett og slett for svakt. Men dette betyr ikke at man ikke kan peke på flere årsakshypoteser som har noe støtte i forskningslitteraturen.

”Det er 2,5 ganger flere gutter enn jenter i elevgruppen som fikk mindre en 30 grunnskolepoeng. I motsatt ende av skalaen, altså elevgruppen som fikk 50 eller flere grunnskolepoeng, var det 2,5 ganger flere jenter enn gutter. ”

Det er to årsakshypoteser som skiller seg særlig ut. Det første er «modningshypotesen», eller mer presist «utviklingshypotesen», som vektlegger at gutter og jenter utvikler seg i forskjellig tempo i barne- og ungdomsskoleårene. Da handler det ikke kun om at jenter kommer tidligere i puberteten enn gutter, men at gutter i gjennomsnitt har en litt lavere biologisk alder enn jenter på tilsvarende alder gjennom store deler av barne- og ungdomsårene. Jenter er altså litt mer kognitivt og fysisk modne enn gutter på samme alder. Det er ganske trolig at dette har en påvirkning på skoleresultater.

Den andre årsakshypotesen er den såkalte «sårbarhetshypotesen», som kort fortalt går ut på at gutter er mottakelige og sårbare for miljømessige risikofaktorer. Dette kan være faktorer som dårlige venner, sammensetningen av klasser og elevgrupper, manglende omsorgs- og oppdragelsesferdigheter hos foreldre, konflikter og samlivsbrudd i hjemmet eller rett og slett «kjedelig» undervisning.

Utvalget var også opptatt av å knuse noen myter, blant dem at «feminiseringen» av skolen, altså dominans av kvinnelige lærere, har påvirket skoleresultatene i gutters disfavør. Det er ikke noe forskning som peker på sammenheng mellom lærerens kjønn og skoleresultater. Dessuten har det, som allerede nevnt, eksistert kjønnsforskjeller i skolen over lang tid. Også i perioder hvor flertallet av lærerne var menn. At det også eksisterer kjønnsforskjeller i de fleste OECD-land, med et bredt utvalg ulike skolesystemer, kulturer og strukturer, tyder på at hoveddelen av årsaksforklaringen er biologisk, snarere enn strukturell.

Men det betyr ikke det er umulig å innføre tiltak for å motvirke eventuelle biologiske årsaksforklaringer. For eksempel kan man bedre tilpasse vurderingskriteriene i skolen, på bakgrunn av at gutter og jenter

reagerer ulikt på konkurranse. Det vil si at gutter gjør det bedre på prøver som er tellende, mens jenter – for å generalisere – er litt mer «pliktoppfyllende», og gjør det omtrent like bra på tester, uavhengig av om testen er tellende eller ikke. Eller gjennom fleksibel skolestart – som et mindretall av utvalget går inn for – for å kunne tilpasse undervisning etter elevenes biologiske alder, og ikke deres juridiske alder.

Selv om de biologiske årsaksforklaringene trolig er hovedforklaringen, kan også strukturelle årsaksforklaringer bety noe. Både barnehagepersonell, lærere og foreldre behandler gutter og jenter noe ulikt. Dette kan få utslag i faktisk læring, men også ved forventninger til skolerresultater, utdanning og arbeidsmarkedet. Igjen for å generalisere og forenkle: At jenter undervurderer seg selv – gjennom å tro at de ikke er så flinke – kompenserer de med å gjøre betydelig mer skolearbeid enn gutter. Guttene tror de er flinkere enn de faktisk er – «man har nemlig talent!» – og gjør mindre skolearbeid.

Men uavhengig av årsaksforklaringer vil problemstillinger rundt at gutter og menn sakker akterut, både i skole og utdanning, men også på andre samfunnsområder, være et tema som kommer til å få betydelig mer oppmerksomhet i tiden fremover. I Norge, men også globalt.

Heldagsskolen - en skole der både jenter og gutter kan lære, lykkes og trives!

Audun Lysbakken
Partileder Sosialistisk Venstreparti

Kjønnsforskjeller i skolen ble nylig et hett tema, da Stoltenbergutvalget overleverte sin rapport til Regjeringen. Under tittelen «Nye sjanser- bedre læring. Kjønnforskjeller i skoleprestasjoner og utdanningsløp» (NOU 2019:3), foreslår de blant annet at en heldagsskole for elevene på 1.-4.trinn, kan være veien å gå for å minske forskjellene. En heldagsskole med tid til mer praktisk læring, skolemat og lekser på skolen, er noe SV har lenge har tatt til orde for, og derfor setter vi pris på at utvalget løfter denne debatten.

Fra forskning vet vi at skolen er et viktig bidrag for å få til sosial utjevning, men også i Norge ser vi at elevenes resultat på skolen har sammenheng med foreldrenes sosial bakgrunn. Evalueringen av læreplanreformen «Kunnskapsløftet» viste at skolen har blitt for teoritung og ensrettet. Derfor trenger vi en skole som lykkes bedre i å motvirke sosial ulikhet- en skole der alle barn har like gode muligheter for å lykkes, lære og trives.

I boka «Framtidsskolen», beskriver skoleforsker Tarjei Helland (HiOA) og jeg en skole som legger til grunn et mer helhetlig syn på kunnskap og som er bedre tilpasset det livet folk i dag lever. Vi foreslår å skape en heldagsskole, som skal gi et bedre tilbud de timene de fleste barn uansett er på skolen. Vi vil ha flere lærere som får mer tid til hver elev. Vi vil ha mer tid til aktiv læring og kreativitet. Vi vil ha et sunt skolemåltid og fysisk aktivitet hver dag skal gi påfyll underveis. Leksene kan gjøres på skolen med lærer til stede. En slik skoledag vil bidra til mer læring og økt trivsel for alle, viser forskningen.

Unger er forskjellige og lærer på ulikt vis, men i dag har ikke skolen tilstrekkelig tid og mulighet til å gi

Lysbakken har vært SV-leder siden 2012. Før han tok over roret som leder, hadde han vært nestleder i samme parti i seks år. Foto: Stortinget.

tilpasset opplæring. Læreplanene og vurderingssystemet som viser hva barna skal lære og om de har lært det de skal, er bygd opp slik at alle barn utsettes for de samme kravene- både til progresjon og læringsutbytte. Dette til tross for at det kan være en naturlig variasjon på flere år mellom elever på samme årstrinn. Tidligere tolket man «tilpasset opplæring» til å bety at undervisningen skulle tilpasses elevenes interesser, motivasjon og forutsetninger, men gradvis ser det ut som at denne definisjonen har endret seg. Nå her meningen blitt at «tilpasset opplæring» betyr at lærerens innsats skal tilpasses slik at alle elevene på samme nivå lærer det samme. Det blir som å si at; alle kan bli rakettforskere – noen må bare øve veldig mye mer.

Et barn forberedes ikke på framtida gjennom å kunne reprodusere flest mulig innlærte svar på kortest mulig tid. Det er heller ikke godt nok med kun teoretisk tilnærming til fagene. Vi må slutte å late som at alle kan bli rakettforskere, det er naturligvis ikke noe ønske heller. Derimot egner alle seg for noe – og det viktigste er at de finner noe de kan trives med.

SVs oppskrift er tuftet på omfattende forskning, men like viktig- vi lytter til de som kjenner skolehverdagen best, nemlig elevene og lærerne. Derfor vet vi at skolen må bli mer praktisk og variert, slik at barn skal få bruke, oppdage og videreutvikle et mangfold av sine talent. Vi trenger flere lærere med tid til å følge opp hvert enkelt barn på deres egne premisser. Antallet tester og prøver i skolen må bli redusert, slik at skolen kan ivareta et bredt kunnskapssyn. Kreativitet, kunst og kultur, lek og bevegelse, og et sunt og gratis skolemåltid skal være en naturlig del av skolehverdagen der læring og trivsel går i hånd i hånd.

Den nye skoledagen vil også gi en bedre familiehverdag. Etter den lange skole- og arbeidsdagen følger gjerne en virvelvind av henting og bringing, fritidsaktiviteter, lekser og middag. Både voksne og barn er i ei tidsklemme hvor det blir for lite tid sammen, og for lite tid til å leke på egne premisser. Med heldagsskolen har barna leksefri når de kommer hjem, og flere fritidsaktiviteter kan legges til SFO og tida umiddelbart etter skoledagens slutt.

Det er for å fornye skolen på denne måten SV vil innføre heldagsskolen, som vil gi en bedre skoledag for elevene, en bedre arbeidsdag for lærerne, en bedre hverdag for familiene.

”SVs oppskrift
er tuftet på
omfattende
forskning, men
like viktig- vi lytter
til de som kjenner
skolehverdagen
best, nemlig elevene
og lærerne.”

Guttenes plass i høyere utdanning

Iselin Nybø
Forsknings- og høyere utdanningsminister
Venstre

Jentene gjør det i snitt bedre på skolen og seks av ti studenter i høyere utdanning er nå kvinner. Hvordan kan vi sikre bedre kjønnsbalanse i høyere utdanning?

Bakgrunnen for Stoltenbergutvalgets rapport *Nye sjanser – bedre læring. Kjønnsforskjeller i skoleprestasjoner og utdanningsløp* var at regjeringen ønsket et nyansert og balansert kunnskapsgrunnlag om hvorfor kjønnsforskjeller i skoleprestasjoner oppstår. Utvalgets arbeid skulle gi lokale og nasjonale myndigheter et bedre grunnlag for å velge de mest effektive virkemidler og tiltak for å motvirke uheldige kjønnsforskjeller i skoleprestasjoner.

Flere gutter enn jenter sliter

For selv om mye går i riktig retning i norsk barnehage og skole, så er en av utfordringene våre at guttene er overrepresentert på flere av de negative statistikkene. Guttene er i flertall blant de elevene som skårer på de laveste ferdighetsnivåene. Flere gutter enn jenter får enkeltvedtak om spesialundervisning. Guttene er også overrepresentert i frafallstallene på videregående skole. Disse forskjellene kan ha betydelige konsekvenser senere i livet, blant annet når det gjelder mulighet for å komme inn på høyere utdanning og økt risiko for utenforskap.

Økt behov for utdanning og kompetanse for å få seg jobb

Endringene vi ser i arbeidsmarkedet gjør dette til et enda viktigere tema. Det blir stadig mindre behov for folk som verken har fagbrev eller høyere utdanning. En del av de mulighetene som har vært attraktive for menn uten mye formell kompetanse, vil i mindre grad være der fremover. Det gjør det bare enda viktigere at skolen greier å løfte alle.

Nybø er utdannet jurist og har siden januar 2018 vært forsknings- og høyere utdanningsminister. Foto: Stortinget.

Kjønnsbalanse også i høyere utdanning

Rapporten til utvalget bekrefter at det er tydelige forskjeller mellom kjønnene på alle nivåer i utdanningssystemet, og at guttene på mange områder sakker akterut. Både analysene og tiltakene dreier seg i hovedsak om barnehagen og grunnopplæringen. En del av forslagene – som tidlig innsats og klarere krav til kommunene om å legge forholdene til rette for gode overganger mellom barnehage og skole – er allerede i gang. Men også innen høyere utdanning må vi se på hva vi kan gjøre for å ta tak i kjønnsbalansen.

Økt bruk av tilleggspoeng?

Utvalget foreslår blant annet å utrede konsekvenser av spesielle opptakskrav og andre særlige opptakskriterier som alderspoeng og poeng for verneplikt for kjønnsforskjeller i høyere utdanning.

I dag er seks av ti studenter i høyere utdanning kvinner, men innen enkelte fag er overvekten av kvinner svært stor. På veterinærutdanningene, helsefag og barnehagelærer var over 80 prosent av de som fikk tilbud om en studieplass i fjor kvinner. Det er ikke så mange programmer i høyere utdanning hvor menn er i flertall, men innen marintekniske utdanninger og enkelte ingeniørutdanninger er kjønnsbalansen like skjev i mannlig retning.

Fortsetter på neste side.

Stortinget har signalisert at tilleggspoeng kan gis på studier der det er ”for eksempel 80 prosent eller mer av det motsatte kjønn”. Det har i flere år vært gitt tilleggspoeng til jenter ved studieretninger hvor det tradisjonelt har vært få kvinnelige søkere. Etter at likestillings- og diskrimineringsloven ble endret har det også blitt åpnet opp for tilleggspoeng for menn i noen få fag. Blant annet har psykologistudiet ved flere universiteter i de senere årene slitt med en lav andel menn på studiene. Det er viktig med god kjønnsbalanse i alle utdanninger. Det er spesielt viktig på studier som utdanner studenter til å jobbe med mennesker, som f.eks. psykologer. Slike utdanninger bør ha en bred rekruttering av alle typer mennesker, med ulik bakgrunn og erfaringer. Derfor åpnet jeg i vinter for tilleggspoeng for menn som søker enkelte psykologiutdanninger med resultatene fra førstegangsvitnemålet sitt.

Tilleggspoeng et unntakstiltak

Samtidig mener jeg det er inngripende å sette en kvote eller å gi tilleggspoeng for ett kjønn ved søknad om opptak. Vi ønsker at studentene skal konkurrere på like vilkår. Vi bør derfor være varsomme med å sette inn slike tiltak, og de bør forbeholdes studier der det er særlig stor ubalanse. Og kvoter eller kjønnsspoeng gjør jo ikke noe med det grunnleggende problemet: Både jenter og gutter velger utdanning og yrke som følger tradisjonelle kjønnsroller. Det skjer på tross av at Norge er en foregangsnaasjon når det gjelder likestilling.

For mange velger for tradisjonelt

Å snu denne trenden vil ta tid, men det er her vi bør sette inn støtet. Arbeidet for å få flere menn og kvinner til å velge mindre tradisjonelt er det viktigste.

Rapporten fra Stoltenbergutvalget er nå på høring og skal blant annet følges opp i en stortingsmelding om tidlig innsats og inkluderende fellesskap, som skal legges fram til høsten. I tillegg er vi i gang med en helhetlig gjennomgang av regelverket for rangering, noe som inkluderer alle kvoter og tilleggspoeng i systemet for opptak. Vi vil se nærmere på anbefalingene blant annet fra Stoltenbergutvalget, og jobbe for å sikre en bedre kjønnsbalanse innen alle studier. For det er viktig at vi får brukt våre felles ressurser og kompetanse til samfunnets beste.

”I dag er seks av ti studenter i høyere utdanning kvinner, men innen enkelte fag er overvekten av kvinner svært stor.”

Konservatismens hall of fame Emil Stang d.e.

*Skrevet av Daniel Lyngseth Fenstad
Styremedlem
Høyres Studenterforening i Bergen*

Høyres grunnlegger og statsminister Emil Stang d.e. (1834-1912) er en av bautaene i norsk politisk historie. Han var sønn av statsminister Frederik Stang og fulgte sin fars fotspor i både yrkesliv og politikk. Som 24-åring avla han juridisk embetseksamen, og i årene utenom politikken arbeidet han som både advokat og dommer. Med klokskap og nøkternhet ledet Stang høyrebevegelsen, senere partiet Høyre, gjennom det som trolig er de mest kritiske årene i norsk politisk historie, nemlig forfatnings- og unionsstriden i 1880- og 1890-årene.

Stang var utdannet jurist og ledet landet som Norges statsminister i to perioder. Foto: Wikipedia.

Ut over 1880-tallet tiltok konfliktene mellom grupperingene som etter hvert ble Venstre og Høyre. Overordnet handlet konflikten om styrkeforholdet mellom statsmaktene, med Regjeringen og Kongen på den ene siden og Stortinget på den andre. Venstre ville innføre møteplikt for statsrådene i Stortinget og negativ parlamentarisme, etter modell fra Storbritannia. De mente også at Grunnloven ikke åpnet for å gi Kongen vetorett ved grunnlovsendringer. Emil Stang og Høyre mente at ideene om parlamentarisme og svekket kongemakt utfordret konstitusjonen og selve kjernen i maktfordelingen. Høyrebevegelsen gikk på et nederlag og striden endte med at Venstre felte ministeriet Selmer i Riksretten i 1884.

Parlamentarismen førte med seg et helt nytt politisk system, sentrert rundt de folkevalgte på Stortinget. Selv om Stang hadde vært motstander av et slikt system, så han også muligheten til å bruke det til sin fordel. For en strateg som Stang, betød de nye politiske realitetene en anledning til å samle opposisjonen og gjenerobre regjeringsmakten.

Etter avklaringen i forfatningskampen var høyrebevegelsen sterkt splittet i flere forskjellige fraksjoner. Flere

mente Venstre-koalisjonen hadde gjennomført et antikonstitusjonelt kupp. Stang plasserte seg midt mellom de ulike fraksjonene, og ønsket en sterk regjering som styrte på Kongens vegne. I likhet med andre moderate og pragmatiske konservative på den tiden, var han heller ikke fremmed for å frata Kongen personlig makt.

Allerede fra første dag på Stortinget fremstod Stang som en rutinert statsmann og klar leder for høyrebevegelsen. Stangs analytiske og akademiske tilnærming gjorde ham til en farlig debattant. Med stor politisk kløkt klarte Stang å samle høyrebevegelsen til ett parti, som etter hvert også erkjente nederlaget i forfatningsstriden og anerkjente parlamentarismen. Faktisk var Emil Stang første statsminister til å gå av som direkte følge av å ha fått et mistillitsvotum mot seg. Som Professor Frank Aarebrot betegnet det; Venstre innførte kanskje det parlamentariske prinsipp, men Høyre innførte den parlamentariske praksis.

Stangs regjeringstid var sterkt preget av unionsstriden. Selv om Stang i utgangspunktet var en forsvarer av unionen, tilskrives han en stor del av æren for at Høyre etter hvert gikk inn for oppløsning av unionen med Sverige. Høyres forsvar av unionen var knyttet til dens sikkerhetspolitiske fordeler og betydning for norsk næringsliv. Stang og Høyre så etter hvert behovet for å demme opp for ytterliggående krefter på venstresiden. Det innebar en omlegging av partiets politikk, til den såkalte forhandlingslinjen mot unionen. Mens Venstre var villig til å gå til krig om nødvendig, tviholdt Stang og Høyre på at en oppløsning måtte skje etter fredelige forhandlinger.

”Som Professor Frank Aarebrot betegnet det; Venstre innførte kanskje det parlamentariske prinsipp, men Høyre innførte den parlamentariske praksis.”

Stang gjorde en enorm innsats for å samle høyrebevegelsen til ett parti. Hans politiske kløkt og strategiske evner var avgjørende for å få partiet til å akseptere det nye politiske landskapet som vokste frem etter forfatnings- og unionsstriden. Uten en så tydelig og overlegen formann ville det trolig vært umulig for Høyre å vokse til et moderat styringsparti allerede på slutten av 1800-tallet.

Fremmer dagens utdanningssystem bare skoleflinke jenter?

Marianne Synnes
Utdanningspolitisk talsperson og
stortingsrepresentant Høyre

Synnes er utdannet bioingeniør og molekylærbiolog, hun har sittet på Stortinget for Høyre siden 2017. Foto: Stortinget.

Andelen kvinner og menn med høyere utdanning har vært økende de siste årene, ifølge SSBs indikatorer for kjønnslikestilling. Andelen menn med høyere utdanning var 29,5 prosent i 2017. Andelen kvinner var 37,2 prosent, og kvinnene dominerte spesielt på mange studier med høye karakterkrav. Kvinner utgjorde rundt 65 prosent av de som fullførte medisin og jus, og godt over 70 prosent av de som fullførte psykologi, veterinærmedisin, odontologi og farmasi. Det er antatt at kjønnsforskjellene i høyere utdanning vil fortsette å øke. I 2040 kan vi forvente at 61 prosent av menn og 89 prosent av kvinner i arbeidsstyrken vil ha høyere utdanning ifølge SSB.

Jentene har gjort det bedre i grunnskolen helt siden 1914. Det er kjønnsforskjeller i skoleprestasjoner i gutters disfavør i samtlige OECD-land, men Norge er blant landene hvor forskjellene i dag er størst.

I februar i år leverte Stoltenbergutvalget sin NOU «Nye sjanser – bedre læring — Kjønnsforskjeller i skoleprestasjoner og utdanningsløp». Utvalget slår fast at det er tydelige forskjeller mellom kjønnene på alle nivåer i utdanningssystemet og at kjønnsforskjeller er en samfunnsutfordring.

Jentene gjør det bedre enn guttene i videregående skole, og flere jenter enn gutter fullfører videregående opplæring. Jentene får i gjennomsnitt flere karakterpoeng enn guttene, og det er langt flere gutter enn jenter nederst i karakterfordelingen.

Noen av tiltakene Stoltenbergutvalget foreslår på videregående nivå, er inntak til videregående opplæring basert på karakterprogresjon, inntil to ekstrapoeng til det underrepresenterte kjønn i opptak til

utdanningsprogrammer på videregående, og karaktergrense for opptak til studiespesialisering. Det kan være nødvendige, symptomlindrende tiltak i en begrenset periode.

Andre forslag, som rett til læreplass med krav om at fylkeskommunene må inngå opsjonskontrakter med lærebedrifter, og forenklede overganger mellom yrkesfaglige løp og høyere utdanning, er gode tiltak som bør iverksettes snarest, og som vil gjøre yrkesfag til et fullgodt alternativ til studiespesialisering på alle måter.

Men hvorfor gjør jentene det bedre på videregående skole? Stoltenbergutvalget viser til at jenter har bedre språkforståelse allerede før de begynner på skolen, og at de ved avslutningen av grunnskolen får bedre karakterer enn guttene i alle fag bortsett fra kroppsøving. Nær 70 prosent av de som får spesialundervisning i grunnskolen er gutter. Vi må få med guttene i hele løpet, på linje med jentene.

Antall barn som får diagnoser i grunnskolen har eksplodert. Antall personer med diagnosen ADHD i Norge har økt fra 11.000 til over 42.000 de siste ti årene, gutter er overrepresentert. Folkehelseinstituttet har gjennomgått journalene til 549 barn under 12 år som har ADHD-diagnose. Konklusjonen er at mange av diagnosene ikke er godt nok dokumentert. Samme utvikling ses i vårt naboland Danmark. Nyere dansk forskning viser dessuten at flere barn får diagnoser når antallet voksne per barn blir færre i barnehage og skole. Antallet danske barn som får diagnoser har økt med 43 prosent på seks år.

”Å tro at lengre skoledager med styrte aktiviteter vil bidra til at skolen blir et bedre sted å være for urolige barn, er i beste fall en feilslutning.”

Det er sannsynlig at disse tallene også omfatter barn som undervisningssystemet ikke har klart å ivareta på en god nok måte. Danske hjerneforskere har konkludert med at 6-åringer har store biologiske forskjeller knyttet til kjønn. Jenter kan sitte stille og være konsentrert i 40 minutter, gutter kun i halvparten så lang tid. Stoltenbergutvalgets forslag om kortere undervisningsøkter er derfor godt.

Men det er likevel vanskelig å skjønne forslaget om heldagsskole for alle elever på 1.-4. trinn, med en ekstra rammeplan for timene som omfattes av utvidelsen. Det vil innebære enda flere timer med styrt aktivitet for

barna, hvor også frilek omfattes av en rammeplan. Å tro at lengre skoledager med styrte aktiviteter vil bidra til at skolen blir et bedre sted å være for urolige barn, er i beste fall en feilslutning.

I de første skoleårene er det i dag stort rom for varierte undervisningsformer som kan gi god læring, uten at man behøver å utvide skoledagen av den grunn. Regjeringens styrking av tidlig innsats i skolen har mål om at alle barn skal bli sett og få den hjelpen og støtten de behøver. Kvalitet innenfor dagens tidsrammer er viktigere enn lengre skoledager. Heldagsskolen reduserer barnas fritid og mulighet til frilek og samvær med foreldre og familie.

Stoltenbergutvalget belyser en veldig viktig problemstilling. Nå er det viktig at vi setter inn målrettede tiltak for å forsøke å endre kjønnsforskjellene i utdanningssystemet. Fagfornyelsen med nye læreplaner i skolen blir et viktig skritt på veien. Men det fordrer også at den implementeres på en fornuftig måte, og ikke smis inn i gamle former. Målet må uansett være å gi barna en best mulig oppfølging i skolen, for det er skolen som skal tilpasses barna, og ikke omvendt.

Quiz

Er du smartere enn en 5. klassing?

1. Seks barn står i en ring og holder hverandre i hendene. Hvor mange hender holder til sammen i hverandre?

2. Hva heter prosessen der planter omgjør lys til energi?

3. Hvor mange bein er det i en voksen kropp?

4. I klasse 5A er det tolv elever som drikker melk på skolen. Hver elev drikker 0,25L. Hvor mange liter melk drikker elevene til sammen?

5. Hva heter prosessen som gjør at vanndamp blir til flytende væske?

6. Hvor lang tid bruker jorden på å rotere rundt sin egen akse?

7. I am, you are, he/she/it...

8. Hvilken planet er den største når det gjelder både masse og volum?

9. Hvor lang tid er det mellom 04.30 og 08.45?

10. Hvilken av de følgende er ikke et værfenomen?

Lyn

Orkan

Snøskred

Jordskjelv

11. Forenkle brøken: $\frac{7}{21}$

Svarene finner du på neste side.

Hva har skjedd i HSB siden sist?

Et av vinterens høydepunkter var Geilo-turen med DKSF. Helgen var fylt med både faglig og sosialt opplegg. Blant annet var vi på bedriftsbesøk hos Dr. Holms, i tillegg snakket leder av Høyres Studenter Andreas Oftedal om høstens valgkamp. Hytteturen var en sosial helg hvor vi fikk bygget relasjoner og samhold.

I januar fikk vi besøk av tidligere Ex on the beach-deltaker Daniel Aakre Pedersen, stortingsrepresentant for Høyre Torill Eidsheim, blogger Leandra Valencia og styremedlem i Liberalistene Hordaland Fredrik Jomark. Mange møtte opp til samtalen om temaer som kroppspress og psykiske lidelser. Vi ønsker å rose det aktive publikumet, både medlemmer og ikke-medlemmer utviste et høyt engasjement.

Etter nyttår hadde vi et hyggelig kick off-vors med både nye og gamle medlemmer av foreningen. Det var en gøy og innholdsrik kveld, hvor vi ble bedre kjent. Dette vårsemesteret har vi også hatt et jentevors for å styrke samholdet og jenteandelen.

I september avholdt HSB paneldebatt i samarbeid med Vestland Høgre. Tema var Norges rolle i internasjonal politikk, med spesielt fokus på EU/EØS-avtalen. Panelet besto av utenriksminister Ine Eriksen Søreide, seniorrådgiver ved NHO, Benedicte Staalesen Nilsen, og Halvard Fredriksen, professor i EU- og EØS-rett ved Universitetet i Bergen.

I mars arrangerte vi internskoleringshelg for å utvikle HSB og Blå Listes kandidater. Det var en krevende, intensiv og lærerik helg. Vi ble utfordret til å skrive innlegg, debattere og holde taleinnlegg. I tillegg fikk vi besøk av flere foredragsholdere som blant annet snakket om retorikk og om hvordan vi skal forholde oss til mediene.

På årets generalforsamlingen kom Harald Victor Hove for å snakke om valgkampen 2019, og lykkeønskninger til HSB for det kommende året. Etter et godt foredrag gikk vi gjennom året som var, i tillegg ble det valgt inn et nytt foreningsstyre. Stemningen var god og det ble servert pizza.

Fasit quiz:

1. 12.
2. Fotosyntesen.
3. 206.
4. 3.
5. Kondensasjon.
6. 24 timer.
7. Is.
8. Jupiter.
9. 4t og 15min.
10. Jordskjelv.
11. 1/3.

Redaksjon:

Camilla Barth

Cecilie Løvseth Arnesen

Rita Bøthun

**Redaktør, design og
layout:**

Jonatan de Koter

**Forside og bilder som
ikke er kreditert:**

www.unsplash.com

Trykk:

Molvik trykkeri

Takk for støtte fra:

**Velferdstinget og
Kulturstyret**

Kulturstyret
BERGEN

Hva skjer i HSB fremover?

2. mai

4. mai

4. mai

17. mai

30. mai

August

August

September

Hvor kan vi kutte?

Medlemsmøte

HSB-fest

Feiring av nasjonaldagen på Høyres Hus

Sommeravslutning

Semesterstartfest

Konservativ aften

Debatt

Høyres Studenterforening

Bergen

Høyres Hus

Kong Oscars gate 14

5017 Bergen

Facebook og Instagram:

@hsbergen

www.hsbergen.no

HØYRES STUDENTERFORENING
I BERGEN